

Obřezaná republika aneb sedlák Jíra u panského stolu

Jiří Holý – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

Sedlák Jíra moc toužil po tom, aby se dostal mezi pány. Uplácel a prosil pana správce, až se uvolili a pozvali ho na oběd. Jíra si pořídil nejlepší oblečení a hrdě zasedl na konec panského stolu. Ale když přinesli vodu na mytí rukou, nevěděl, co s ní, a vypil ji. Do ubrousku se omylem vysmrkal, a protože neuměl jíst příborem, pustil se do krocaná lžící a rukama.

Tato kalendářová historika je analogií k příběhu publikace Adama B. Bartoše *Obřezaná republika 2. První republika a Židé* (2015). Je to během krátkého času vlastně už třetí autorova „obřezaná“. První vyšla v roce 2014 pod názvem *Obřezaná republika. Chystá se v Česku nový Izrael? ve Žďáru nad Sázavou* v nakladatelství Bodyart Press, tedy v podniku, jenž nabízí opravdu bohatou paletu antisemitské a nacistické literatury. Druhá vyšla rovněž loni pod názvem *Obřezaná republika 1. T. G. Masaryk a Židé*, stejně jako současný svazek už v nakladatelství Adam Benjamin Bartoš. Toto nakladatelství vydalo mimo jiné také knihu popírače holokaustu Germana Rudolfa a připravuje, jak stojí na záložce, „nový, moderní překlad“ *Protokolů sionských mudrců*. Bartošovy knihy (stejně jako produkce obou nakladatelství často prezentovaná jako „studijní literatura“) jsou zařazeny do vědeckých knihoven a navenek jsou opatřeny atributy odborných publikací, odkazy a poznámkami, seznamem literatury apod. Když se však do nich začtete, zjistíte, že jsou na tom stejně jako sedlák Jíra, jemuž pod vypůjčeným frakem vykukují špinavé spodky.

Už v předmluvě se autor stejně jako onen sedlák bezděky odhaluje, když píše o „filosemitismu“ vládnoucí garnitury meziválečného Československa, proti němuž staví „zdravé protizidovství“ řadových občanů, kteří nepodlehli oficiální propagandě a bránili se „židovské rozpínavosti“. Je to jazyk, který připomíná proslulé *Poučení z krizového vývoje* (koneckonců na s. 86 Bartoš líčí pražské jaro 1968 podobně jako *Poučení* či tehdejší antisemitské pamflety jakožto „neúspěšnou snahu Židů převzít ve státě moc“). I zde se předpokládá, že určitá dobře organizovaná skupina jedná s cílem ovládnout společnost a podrobit si ji — a proti ní stojí „zdravé jádro“ (jak se psalo v normalizační hantýrce), „jádro národa“, „zdravé síly“, „lid“ (Bartoš). Tato organická symbolika zdraví a nemoci je příznačná pro antisemitský žargon, stejně jako primitivní prezentace dvou ostře rozdělených skupin ztělesňujících zlo a dobro, líčení úkladů jedněch a spravedlivého boje druhých proti přesile, ale i dábelské lstivosti zla.

Následuje kapitola *Židovstvo v Československu*, kde Bartoš opíraje se o známou literaturu (např. Kieval, Frankl, Soukupová, Mlynárik) rekapituluje postavení Židů v českých zemích a na Slovensku od konce 19. století. Zde se publikace poměrně nejvíce blíží odbornému standardu řekněme na úrovni slabší bakalářské práce. Pomineme-li ovšem postupy, které ji provázejí celou a které bych ani v bakalářské práci netrpěl: chybí kritické hodnocení pramenů a literatury, nerozlišuje se mezi seriózní historiografickou monografií (Kateřina Čapková, Blanka Soukupová), publicistikou a obskurním pamfletem, informace se často přebírají z druhé a třetí ruky, není jasné, kde autor parafrázuje literaturu a kde vyslovuje svůj názor. Hůře jsou na tom další

OPEN ACCESS

kapitoly, tedy *Podíl Židů na vytvoření Československé republiky, Vztah československé společnosti k Židům* (zde jsou o něco věcnější pasáže věnované Tomáši a Antonínu J. Baťovým) a *Vliv Židů v ČSR*. Mezi předposlední a poslední kapitolu je ještě vsunuto intermezzo *Vliv rockefellerovců na Československo*. Židé jsou v celé knize představeni jako homogenní jednotka, která je řízena centrálou a společnou skupinovou strategií (kupř. „světové Židovstvo“ na s. 63; „nadčasový plán na rozklad tradičních společností“, s. 203). Československé záležitosti je zajímaly, jen pokud jim mohly být ku prospěchu. Výjimky jako statečný vlastenec Lev Borský, „jehož kniha pomáhala rozbíjet legendu o Masarykově a Benešově zásluze na vytvoření Československa“ (s. 43), jen potvrzují toto pravidlo. Autor podobně jako nacisté neopomíná přičlenit ke jménu potupné Žid, což znamená, že další charakteristika bývá zbytečná: „Žid Saudek, žurnalista...“ (s. 62), „Žid Richard Weiner“ (s. 166), „Židé Feigl a Münzer“ (s. 263).

Manipulativní zacházení s materiálem by bylo možno doložit na mnoha místech Bartošovy publikace. Např. na s. 44 píše, že „Edvard Beneš, přišlo-li na jméno Lva Borského, nadával mu raději do *talmudistů*, protože mu nemohl jeho příspěvek zapomenout“. Až na s. 61 autor, snad bezděčně, odhaluje pramen této domněle přesné informace. Šlo o anonymní článek v *Českém slovu*, o kterém se Benešův odpůrce Karel Kramář domníval, že jeho autorem je Beneš (odkazuje se na knihu *Kramářův soud nad Benešem*, kterou Jiří Stříbrný vydal po Mnichovu). Několikrát je jako ctihodný pramen zmíněna „slavná kniha“ (s. 64) Henryho Forda *Mezinárodní Žid*. Tento neblaze proslulý prostoduchý spisek je slavný právě jen v nacistických a antisemitských kruzích. Totéž platí pro „výbornou povídku“ Bohumila Zahradníka *Přítel žid* (s. 56). Z Havlíčkova článku *Emancipace židů* (*Slovan*, 1850) je citována věta „Nedej se ošiditi, nedělej lehkomyšlné dluhy, buď opatrný, to jsou skoro všechna ta pravidla, s kterými se ubráníme...“, doprovobená autorovým komentářem, že i Havlíček nabádal k ostrážitosti vůči Židům (s. 56). Přitom se neuvádí, že celkový smysl Havlíčkova článku je jiný. Viz už necitované pasáže jako „Když bez všelikých předsudků a trochu protřelejší okem, ze známosti totiž dějin člověčenstva, nynější stav židů povážíme, shledáme hned, že právě poroba jejich bývalá a nedostatek stejného s námi práva přivedl je na nynější stupeň jejich obyčejů a způsobů a že oni sami buď jen málo, buď docela nic vinní nejsou své nynější pokaženosti [...] Přispívejme jen i my sami k této reformě židovstva, chovejme se také skutečně i v životě ke svým izraelským tak jako k rovnoprávněným, netupme je, nesnižujme je, nesužujme je žádným způsobem, a zůstaly-li na nich lpěti ještě mnohé známé obyčeje z předešlého času, snášeje je zatím, jsouce pamětlivi příčin jejich“.¹

Vytrhávání jednotlivých obrátů a vět z kontextu je metoda, kterou běžně používaly antisemitské publikace v době nacistické okupace i stalinská propaganda. Obojí je Bartošem hodně využívané (*Fritschova Příručka k židovské otázce*, *Jakobiho Golem. Metla Čechů*, *Komurkovo Co řekli naši velikáni o Židech*, *Lelkova Pravá tvář židovstva*, *Novákova Protižidovská čítanka*, *Schwarzovo Světové židovstvo*; *Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským*, *Dokumenty o protilidové a protinárodní politice T. G. Masaryka*). Jinde Bartoš namísto pramenů cituje z druhé ruky,

1 H. B.: *Emancipace židů. Slovan* 1, 1850/1851, sv. 4, 12. 10. 1850, s. 1325–1328, zde s. 1327, 1328, přetištěno in Havlíček Borovský, Karel: *Politické spisy*, díl III, část I., ed. Zdeněk Václav Tobolka. Jan Laichter, Praha 1902, s. 402–408, zde s. 405, 407.

čímž původní citáty zkresluje. Je to například u publikace Noska a Krejčové *Židé v českých zemích*, kterou Bartoš na s. 81 až 82 cituje podle Bakaláře. Na deseti řádcích je zde minimálně třináct odchylek od originálu. Na dalších místech odkazy prostě neuvádí, takže případné chyby ani nelze ověřit. Tak v podkapitole o rodině Havlových píše, že v polistopadové éře o nich „bylo nalezeno mnoho zajímavých informací, které ale nebylo dovoleno otisknout a publikovat“ (s. 136). Následuje odkaz k poznámce pod čarou, kde se zvědavá čtenářka či zvědavý čtenář dočtou: „Viz slavná fotografie, kterou ale široká veřejnost zatím neměla šanci spatřit, kde sedí bývalý prezident Václav Havel coby malé dítě na kolenou R. Heydrichovi či jinému z vysoce postavených nacistů v ČSR (v tomto ohledu existuje několik verzí, na kolenou koho vlastně Havel seděl)“. Připomíná to trochu humor Járy Cimrmana. Relevance takových sdělení má zhruba stejnou výpovědní hodnotu jako Haškovo „odhalení“ v rámci kampaně Strany mírného pokroku v mezích zákona, že jeho volební konkurent Viktor Dyk zavraždil vlastní babičku.

Naproti tomu jiné pasáže jsou jen neobratně komické. „Mluvil mnoha jazyky, mimo jiné řecky, latinsky a hebrejsky“ (s. 47). Ze známých mrtvých jazyků zbývá ještě sanskrt, góština a staroslověnština, aby byl soubor řečí, jimiž Jiří Arvéd Smíchovský hovořil, úplný. Je-li řeč o jazycích, právě A. B. Bartoš, jenž vystupuje jako český patriot a obhájce českých zájmů, bývá na štíru právě s jazykem českým. Na s. 109 kupříkladu píše: „...list *Hanácká republika* [...] postupně měnil rétoriku, až se propracoval v kritiku Židů“. Propracovat se lze v češtině k něčemu, ne v něco. Namátkou na téže stránce: „Zkrátka se držely jen listy sociální demokracie...“. Z kontextu je zřejmé, že mělo být použito příslovce „zpátky“. Český diplomat a germanista Eduard Goldstücker má být podle Bartoše „Emanuel“ (s. 94; na s. 206 je jméno správně, ale s mylnou informací, že „v procesu se Slánským byl postaven před soud“, neboť tam vystupoval jako svědek). Dostojevského *Deník spisovatele* má být knihou vydanou 1873 (s. 111), zatímco jde o časopis a zmíněná úvaha je v něm roku 1877. Špatné údaje jsou evidentně, jako i v jiných případech, převzaty z xenofobního serveru FreeGlobe, jenž patří k nejodpudivějším na české mediální scéně. Autor se nám to ovšem neobtěžuje sdělit, tím méně lze očekávat, že by vyhledal originál textu, o němž píše. Sborník editovaný Samuelem Steinherzem se nejmenuje *Die Juden von Prag* a nevyšel 1925 (s. 122). Próza Čapka-Choda *Dvě vdovy* je nazvána „románem“ (s. 91), ředitel Busman v Čapkově *RUR* je považován za Žida (s. 93) bez jakékoli opory v textu dramatu atd. Není divu, když v pasáži o antisemitismu v literatuře Bartoš odkazuje na Komurkův obskurní spis *Co řekli naši velikáni o Židech* (1942, nové vydání v nakladatelství Guidemedia 2015) a další podobné prameny. Stránky speciálně věnované tomuto tématu (s. 89–93) a kultuře a literatuře za první republiky (s. 215–241) jsou tak chaotické a nesmyslné, že by byla ztráta času se jimi dále zabývat.

Základním problémem je, že Bartošova publikace nevychází z fenoménů, ale z apriorních idejí, konkrétně z vize Židů jako zákeřných škůdců, a touto selektivní optikou pak vybírá, představuje a hodnotí fakta nebo někdy jen domněnky za fakta vydávané. Jako evidence pak prezentuje nehoráznosti typu, že Židé se záměrně podíleli na rozpoutání druhé světové války (s. 66 až 67; takový názor jak známo zastával Hitler, když likvidaci Židů zdůvodnil tím, že Židé, ač je varoval, vyvolali válku proti Německu). O holokaustu referuje jako o „údajném holokaustu“ (s. 74). Židům připisuje kolektivní vinu za denunciace během první světové války a považuje za chybu, že nebyli

potrestání (s. 110). Tvrzení, že „antisemitské incidenty velice často vymýšlejí a realizují sami Židé, aby se pak mohli prezentovat jako oběti“ (s. 80), které podle Bartoše „bylo v mnoha případech dokázáno“, je pod čarou zdánlivě konkretizováno případy, kdy „členové židovské obce byli přistiženi při sprejování hákových křížů na budovu synagogy“ (tamtéž). Kteří, kde, kdy, kým — to nám autor nesděljuje. Kultura první republiky je charakterizována jako „dvacetiletí požidovštování české kultury“ (s. 216). V některých případech autor sugestivně naznačuje (v podkapitole „rituální vraždy“) nebo klade rétorické otázky. Z předchozího prvního dílu *Obřezané republiky* Bartoš opakuje jako už pravděpodobnou skutečnost domněnku o Masarykově židovském původu, o níž sám v poslední kapitole této loňské knihy mluvil místy ještě opatrněji: „Masarykův matřický otec Josef Masařík prý nebyl jeho skutečným otcem...“ (s. 155). Údajný židovský otec TGM Nathan Redlich měl dva syny. „Podle spekulací byl Masaryk jejich nevlastním bratrem“ (s. 159). Edvard Beneš podle Bartoše mohl v únoru 1948 splácet sionistům svůj dluh tím, že nezabránil komunistickému převratu. „Nebylo jeho tolerování únorového převratu roku 1948 pouhou splátkou politických dluhů za Amarantem [rozuměj Židem Amarantem, J. H.] vyjednané úvěry?“ táže se Bartoš na s. 173. Předal tedy skutečně Beneš moc ne komunistům, ale sionistům maskovaným za komunisty? A proč by tito sionisté v kápi komunistů spouštěli několik měsíců po Únoru kampaň proti sionismu a Izraeli? Takových rafinovaných kousků jsou patrně schopni jen Židé...

Těžko se hledá nějaký tradiční negativní heterostereotyp, který by Bartošem nebyl Židům připsán: Židé jsou dobře koordinovaní, zištní, úskoční, vychytralí, zbabělí, chlípni... Snad chybí jen maušlování, zmíněné aspoň v citátu *Strážce národa*, a dlouhé křivé nosy známé ze Streicherova *Stürmeru*. Nicméně právě s touto vykřičenou tiskovinou sdílají Bartošovy publikace společnou víru: Za všechno můžou Židé (a případně ještě jejich spreženci, bílí Židé, zednáři, židobolševici a plutokrati...).

Od jisté doby se setkávám i mezi vysokoškolskými studenty s postojem, který takové narušování vědecké etiky, jaké představují Bartošovy publikace, toleruje jako „svobodu názoru“. Sami autoři publikací typu *Obřezané republiky* se stavějí do role pronásledovaných bojovníků za svobodu proti přímé i nepřímé cenzuře, establishmentu, případně i jakémusi spiknutí řízenému kým jiným než Židy, zednáři a jejich pochopy. Ve skutečnosti nejde o názor, s nímž by bylo možné vést diskuzi. Je to věcně chybný postoj, který je důsledkem buď nedostatku informací, mentální nedostatečnosti anebo je formulován záměrně v rozporu s doloženými fakty. Svoboda projevu má své hranice tam, kde je zneužívána k šíření evidentně mylných a nebezpečných názorů. V případě A. B. Bartoše tento postoj není nevinný. Je prokazatelně založen na praktikách totalitního myšlení, na zneužívání slova, od něhož pak není daleko ke zneužívání moci, jak jsme se v historii už mnohokrát přesvědčili. Kampaň pounorových kulturních časopisů proti katolickým, liberálním i avantgardním literátům byla jen předehrou k procesům proti Zahradníčkovi, Fučíkovi, Palivcovi a Kalandrovi. Obávám se, že zkušenost života v totalitním režimu je těžko přenosná a varovat lidi, kteří tuto zkušenost nemají a nejsou dostatečně vnímaví, bývá někdy stejně marné jako varovat dospívající dcery před romantickou láskou. Proto nezbyvá než upozorňovat na takové na pohled okrajové jevy, jako je Bartošova kniha.

Bartošovy nové epochální výlety, tentokrát do 19. a 20. století, nepochybně souvisejí s jeho současným angažmá politickým ve straně Národní demokracie i s jeho další veřejnou činností, která je známa a ne jeden politik i publicista už nad ní vyjádřil pohoršení. Přesto se tyto aktivity stupňují a Bartošova knižní produkce roste, neboť jak se zatím zdá, nejsou v rozporu se zákony, nebo přesněji s výkladem zákonů v současné české jurisdikci. Sedlák Jíra byl směšný, ale nebyl nebezpečný. Totalitní myšlení naproti tomu nebezpečné je.

Překlad vznikl v rámci grantu GAČR č. 13-03627.

AD:

Adam B. Bartoš: *Obřezaná republika 1. T. G. Masaryk a Židé*. Adam Benjamin Bartoš, Praha 2014. 176 s.; Adam B. Bartoš: *Obřezaná republika 2. První republika a Židé*. Adam Benjamin Bartoš, Praha 2015, 320 s.

Jiří Holý | Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha
jiri.holy@ff.cuni.cz